

Sygn. akt V CSK 619/17

POSTANOWIENIE

Dnia 8 maja 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak

w sprawie z wniosku A.D. i R.M.
przy uczestnictwie M.M., M.M. i M.K.
o stwierdzenie nabycia spadku,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 8 maja 2018 r.,
na skutek skargi kasacyjnej wnioskodawcy R.M.
od postanowienia Sądu Okręgowego w B.
z dnia 8 czerwca 2017 r., sygn. akt II Ca [...] /17,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

W związku ze skargą kasacyjną wnioskodawcy R.M. od postanowienia Sądu Okręgowego w B. z dnia 8 czerwca 2017 r., sygn. akt II Ca [...] /17 Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Zatem nie w każdej sprawie, skarga kasacyjna może być przyjęta do rozpoznania. Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie rozpoznaje sprawy, a jedynie skargę, będącą szczególnym środkiem zaskarżenia. W judykaturze Sądu Najwyższego, odwołującej się do orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, jeszcze w okresie obowiązywania kasacji zostało utrwalone stanowisko, że ograniczenie dostępności i dopuszczalności kasacji nie jest sprzeczne z Konstytucją RP, ani z wiążącymi Polskę postanowieniami konwencji międzynarodowych (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2001, III CZP 49/00, OSNC 2001, nr 4, poz. 53).

Podstawowym celem postępowania kasacyjnego jest ochrona interesu publicznego przez zapewnienie jednolitości wykładni oraz wkład Sądu Najwyższego w rozwój prawa i jurysprudencji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99, OSNC 2000, nr 7 - 8, poz. 147).

W skardze kasacyjnej wnioskodawca zarzucił naruszenie prawa procesowego, tj. art. 382 k.p.c. przez pominięcie części materiału dowodowego w postaci zeznań uczestników oraz świadków J., B. M., J.T., H.M., M.M., J.S., M.P., K.O., a ponadto treści opinii biegłych sądowych: psychografologa K.G. oraz farmakologii M.M.; art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. polegające na braku

wskazania w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia dowodów, na których oparł się przy ustalaniu stanu faktycznego sprawy i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności, a także braku wskazania pełnej podstawy faktycznej rozstrzygnięcia, co uniemożliwia dokonanie kontroli kasacyjnej zaskarżonego postanowienia, a także wskutek niepoczynienia własnych ustaleń faktycznych doszło do naruszenia prawa materialnego przez rozstrzygnięcie w oparciu o nieokreślony stan faktyczny; art. 378 § 1 k.p.c. w zw. z art. 382 k.p.c. przez nierozpoznanie zarzutów apelacji, skutkujących pominięciem okoliczności, które wskazują, że testament nakreślony przez spadkodawcę został sporządzony w stanie wyłączającym świadome lub swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli oraz w sytuacji, gdy testujący, z powodu wieku i chorób osłabiających jego aktywność i siłę woli, nie był w stanie przeciwstawić się naciskom i sugestiom osoby trzeciej, pod której opieką pozostawał; art. 217 § 2 k.p.c. w zw. z art. 382 k.p.c. przez nieuwzględnienie zarzutów apelacji dotyczących oddalenia wniosków dowodowych w zakresie dopuszczenia opinii biegłych z zakresu farmakologii i farmacji oraz z zakresu psychografologii, które rozstrzygnęłyby rozbieżności jakie wynikają z dwóch opinii zgromadzonych w aktach sprawy, tj. na okoliczność czy testament spadkodawcy mógł być sporządzony pod przymusem, presją, tzn. w stanie wyłączającym swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli, czy pismo wskazuje na jakiegokolwiek formy odczuwalnego nacisku na spadkodawcę, stosowania przymusu do sporządzenia dokumentu o tej treści oraz jaki był stan psychofizyczny spadkodawcy w chwili sporządzania testamentu, czy jego wola mogła zostać zniekształcona na skutek środków farmakologicznych, pod wpływem których był spadkodawca w okresie od 25 do 29 sierpnia 2014 r. i ewentualnie, jakie miały wpływ na stan jego świadomości w chwili sporządzania testamentu; art. 217 § 2 k.p.c. w zw. z art. 278 § 1 k.p.c. i art. 286 k.p.c. oraz art. 382 k.p.c. wskutek nierozstrzygnięcia wniosku o dopuszczenie w postępowaniu apelacyjnym dowodu z opinii biegłego z zakresu farmakologii i farmacji, psychografologii oraz instytutu badawczego - Centralnego Laboratorium Kryminalistycznego Policji, podczas gdy prywatne opinie biegłych wykazały wyraźne sprzeczności pomiędzy wnioskami dwóch opinii w tej samej kwestii, o kluczowym znaczeniu dla rozstrzygnięcia.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłankach uregulowanych w art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 i 4 k.p.c. Przesłanki te nie zostały jednak spełnione.

Według ugruntowanego orzecznictwa Sądu Najwyższego, przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na przesłankę istotnego zagadnienia prawnego polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Musi przy tym chodzić o zagadnienie nowe, dotychczas nierozpatrywane w judykaturze, które zarazem ma znaczenie dla rozpoznania wniesionej skargi kasacyjnej oraz innych podobnych spraw (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 maja 2001, II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11, z dnia 11 stycznia 2002, III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151, z dnia 21 czerwca 2016 r., V CSK 21/16, nie publ., z dnia 15 czerwca 2016 r., V CSK 4/16, nie publ.).

Oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na tym, że istnieje potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów wymaga wykazania, że określony przepis prawa, mimo, iż budzi poważne wątpliwości, nie doczekał się wykładni albo niejednolita wykładnia wywołuje wyraźnie wskazane przez skarżącego rozbieżności w orzecznictwie w odniesieniu do identycznych lub podobnych stanów faktycznych, które należy przytoczyć (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 czerwca 2008 r., III CSK 104/08, nie publ., z dnia 26 czerwca 2015 r., III CSK 77/15, nie publ., z dnia 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, nie publ.).

Skarżący nie sformułował jednak istotnego zagadnienia prawnego, jak również nie przedstawił wątpliwości uzasadniających konieczność dokonania wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości.

Przewidziana w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. oczywista zasadność skargi kasacyjnej zachodzi wówczas, gdy z jej treści, bez potrzeby głębszej analizy oraz szczegółowych rozważań, wynika, że przytoczone podstawy kasacyjne uzasadniają uwzględnienie skargi. W wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną,

wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie. Powinna w związku z tym wykazać kwalifikowaną postać naruszenia prawa materialnego i procesowego, polegającą na jego oczywistości *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004, nr 3, poz. 49, z dnia 14 lipca 2005 r., III CZ 61/05, OSNC 2006, nr 4, poz. 75, z dnia 26 kwietnia 2006 r., II CZ 28/06, nie publ., z dnia 29 kwietnia 2015 r., II CSK 589/14, nie publ.). Przesłanką przyjęcia skargi kasacyjnej nie jest oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 8 października 2015 r., IV CSK 189/15 nie publ. i przywołane tam orzecznictwo).

Oczywistą zasadność skargi kasacyjnej skarżący wywodzi z naruszenia wskazanych w zarzutach przepisów.

Artykuł 378 § 1 k.p.c. nakłada na sąd drugiej instancji obowiązek ponownego rozpoznania sprawy w granicach apelacji, co oznacza nakaz wzięcia pod uwagę wszystkich podniesionych w apelacji zarzutów i wniosków. Granice apelacji wyznaczają ramy, w których sąd drugiej instancji powinien rozpoznać sprawę na skutek jej wniesienia. Określają je sformułowane w apelacji zarzuty i wnioski, które implikują zakres zaskarżenia, a w konsekwencji kognicję sądu apelacyjnego. Ponadto sąd drugiej instancji w ramach ustalonego stanu faktycznego stosuje z urzędu prawo materialne (por. uzasadnienie uchwały składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07, OSNC 2008, nr 6, poz. 55). Dlatego sąd rozpoznający apelację powinien odnieść się do wszystkich tych zdarzeń i zarzutów zgłoszonych w postępowaniu apelacyjnym, które mogły spowodować skutki materialno - prawne.

Z kolei przepis art. 382 k.p.c. określa podstawę merytorycznego orzekania przez Sąd drugiej instancji, która obejmuje materiał dowodowy zebrany przez sąd pierwszej instancji oraz w postępowaniu apelacyjnym. Zebrany materiał w rozumieniu tego przepisu, to dowody przeprowadzone w sprawie oraz fakty powszechnie znane, znane sądowi urzędowo, fakty przyznane, a także objęte

twierdzeniami jednej strony, co do których druga strona nie wypowiedziała się. Uregulowanie to nakłada na sąd drugiej instancji obowiązek dokonania ponownie własnych ustaleń, które mogą obejmować ustalenia sądu pierwszej instancji przyjęte za własne albo różnić się od tych już poczynionych, a następnie poddania ich ocenie pod kątem prawa materialnego (zob. uzasadnienie uchwały składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 1999 r., III CZP 59/98, OSNC 1999, nr 7 - 8, poz. 124).

Naruszenie przez sąd drugiej instancji art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. może wyjątkowo stanowić usprawiedliwioną podstawę kasacyjną wtedy, gdy wskutek uchybienia wymaganiom stawianym uzasadnieniu, zaskarżone orzeczenie nie poddaje się kontroli kasacyjnej. Zatem nie każde uchybienie w zakresie konstrukcji uzasadnienia sądu drugiej instancji może stanowić podstawę dla skutecznego podniesienia zarzutu kasacyjnego, lecz tylko takie, które uniemożliwia Sądowi Najwyższemu przeprowadzenie kontroli prawidłowości orzeczenia (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2005 r., IV CK 122/05 nie publ., z dnia 28 listopada 2007 r., V CSK 288/07, nie publ., z dnia 21 lutego 2008 r., III CSK 264/07, OSNC - ZD 2008 Nr D, poz. 118, postanowienie z dnia 23 lipca 2015 r., I CSK 654/14, nie publ.). Zgodnie bowiem z art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. skarżący zarzucając naruszenie przepisów prawa procesowego, powinien wykazać, że uchybienie to mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy.

W sytuacji, gdy Sąd drugiej instancji nie uzupełnia postępowania dowodowego ani, po rozważeniu zarzutów apelacyjnych, nie znajduje podstaw do zakwestionowania oceny dowodów i ustaleń faktycznych orzeczenia Sądu pierwszej instancji, może te ustalenia przyjąć za podstawę faktyczną swojego rozstrzygnięcia. Wystarczające jest wówczas, by stanowisko to znalazło odzwierciedlenie w uzasadnieniu orzeczenia drugoinstancyjnego (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 20 stycznia 2000 r., I CKN 356/98, nie publ. i z dnia 17 lipca 2009 r., IV CSK 110/09, nie publ.). W braku wyrażenia takiego stanowiska wprost w uzasadnieniu wyroku Sądu drugiej instancji przyjmuje się, że nie doszło do naruszenia art. 328 § 2 k.p.c., gdy na podstawie treści uzasadnienia da się stwierdzić, że ustalenia te zostały zaakceptowane (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 15 stycznia 2010 r., I CSK 197/09, nie publ. i z dnia 29 kwietnia 2016 r.,

I CSK 306/15, nie publ., postanowienie z dnia 14 stycznia 2014 r., III SK 27/13, nie publ.).

W niniejszej sprawie sporządzone przez Sąd drugiej instancji uzasadnienie zaskarżonego wyroku - wbrew stanowisku skarżącego - zawiera elementy wymagane przepisami art. 328 § 2 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. i poddaje się kontroli kasacyjnej. Sąd drugiej instancji przytoczył ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji wraz z oceną zgromadzonego materiału dowodowego oraz z wyjaśnieniem podstawy prawnej rozstrzygnięcia i stwierdził wyraźnie, że je akceptuje w całej rozciągłości. Tym samym, uzasadnienie postanowienia Sądu Okręgowy wyjaśnił również dlaczego postępowanie dowodowe nie wymaga uzupełnienia, a w podstawie prawnej rozstrzygnięcia poddał analizie okoliczności, które stanowiły pobudki, kierujące spadkodawcą, by sporządzić testament tej treści.

Skarżący po zapoznaniu się z treścią testamentu własnoręcznego spadkodawcy, jeszcze przed rozpoczęciem postępowania dowodowego przedstawił sporządzoną na jego zlecenie ekspertyzę grafologiczną z dnia 22 października 2014 r., z której treści wynika, że rzeczoznawca dysponował materiałem porównawczym zawierającym pismo spadkodawcy w postaci jedynie dwóch dokumentów datowanych na 6 lipca 2011 r. i 4 grudnia 2013 r.

Sąd pierwszej instancji przeprowadził dowód z opinii biegłego z zakresu badań identyfikacyjnych pisma, który dysponował rozległym materiałem porównawczym, a także odniósł się do przedstawionej przez skarżącego prywatnej ekspertyzy grafologicznej. Sąd Rejonowy w sposób wszechstronny na podstawie opinii biegłego sądowego, jej uzupełnienia sporządzonego w związku z zarzutami skarżącego, oraz zeznań świadków (w szczególności w osobach personelu medycznego, który miał bezpośredni kontakt ze spadkodawcą), wyjaśnił kwestię związaną z możliwością wpływania na wolę spadkodawcy przez osoby trzecie, poprzez ocenę charakteru pisma zawierającego ostatnią wolę spadkodawcy w kontekście materiału porównawczego zawierającego pisma spadkodawcy.

Opinia łączna biegłych sądowych z zakresu psychiatrii i psychologii klinicznej, uwzględniły dokumentację lekarską, a także ewentualny wpływ na swobodę

testowania zważywszy na zażywane przez spadkodawcę leki w związku z pobytem w szpitalu. Biegli sądowi opierali się także na zeznaniach świadków, które zostały szczegółowo ocenione przez Sąd pierwszej instancji.

Sąd Rejonowy zwrócił uwagę, że zastrzeżenia skarżącego do opinii biegłych sądowych z zakresu psychiatrii i psychologii zostały złożone po zakreślonym terminie sądowym, tak samo jak i po tym terminie skarżący zlecił sporządzenie prywatnej opinii. Prywatna opinia z zakresu farmakologii była mało konkretna i nie odnosiła się do dokumentacji medycznej związanej z pobytem spadkodawcy w szpitalu w związku z zabiegiem kardiologicznym oraz zeznań lekarza prowadzącego oraz pielęgniarki. W dniu sporządzenia testamentu spadkodawca otrzymał morfinę w niewielkiej dawce jedynie o 6 rano. Dlatego brak podstaw do przyjęcia, że skarżący wykazał, iż treść zleconych przez niego prywatnych ekspertyz mogła poddać w wątpliwość części sprawozdawcze i wnioski opinii biegłych sądowych.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

aj

a.ł.